קרח

א. בפסוק[1] „ויחר למשה מאד ויאמר אל ה׳ אל תפן אל מנחתם גו׳״, מעתיק רש״י „אל תפן אל מנחתם״ ומפרש „לפי פשוטו הקטורת שהם מקריבים לפניך מחר אל תפן אליהם[2]. והמדרש[3] אומר[4] יודע אני שיש להם חלק בתמידי צבור אף חלקם לא יקובל לפניך לרצון תניחנו האש ולא תאכלנו״[5].

וכתבו המפרשים[6] הטעם שהוצרך רש״י להביא את פירוש המדרש ולא הסתפק בפירוש הפשוט — דקאי על „הקטורת שהם מקריבים לפניך מחר (ש)אל תפן אליהם״ — דקשה לי׳ איך סלקא אדעתי׳ של משה שהקטורת ש־הקריבו רשעים הללו תקובל לרצון לפני הקב״ה והי׳ צריך לבקש ע״ז מ־הקב״ה „אל תפן״? ולכן מביא רש״י את פירוש המדרש דקאי על חלקם בתמידי צבור, שעל זה יש צורך לתפלה מיוחדת ש„חלקם לא יקובל לפניך לרצון וכו׳״.

אבל צ״ע בזה, שהרי קושי זה שב־פירוש הפשוט אינו בפרט (צדדי) שבו, אלא בכללות הפירוש, ולכן, לכאורה אין לפירוש זה מקום כלל מעיקרא, וא״כ מדוע מביא רש״י פירוש זה בכלל, ויתרה מזה — כפירוש ראשון ועקרי — והו״ל להביא רק פירוש המדרש לחוד (כדמצינו בכו״כ מקומות שרש״י מביא רק פירוש המדרש).

לכאורה יש לומר, שלכן מקדים רש״י (לפני הפירוש הראשון) „לפי פשוטו ה־קטורת כו׳״ [ולא כדרכו בכל מקום שכשמפרש (תחילה) את פירושו הפשוט בהכתוב, אינו מזכיר שזהו „לפי פשוטו״] — להדגיש, דאע״פ שמוכח מיד כי פי׳ זה קשה מעיקרו, מ״מ זהו פירוש הכתוב „לפי פשוטו״ (היינו לפי פשטות לשון הכתוב זה).

אבל פירוש זה בדברי רש״י אינו מסתבר כלל, כי פשיטא שרש״י לא יביא (וכ״ש שלא יקדים) פירוש כזה שהוא מופרך ומוקשה מחמת תוכן הענין (אף שזהו פשוטו של לשון הכתוב). וכיון שלמרות הקושי הנ״ל מביא רש״י את ה־פירוש „לפי פשוטו״, ולא עוד אלא ש־מקדימו לפירוש „המדרש״, הרי עכצ״ל שפירוש זה קרוב יותר לפשש״מ (לא רק מצד שטחיות לשון הכתוב, אלא גם) מצד תוכנו, והיינו שהוא קרוב יותר ליישב דברי המקרא מאשר המדרש.

ב. ויובן זה בהקדים הדיוק בלשון רש״י „הקטורת שהם מקריבים לפניך מחר אל תפן אליהם״ — כלומר, אל ה־אנשים המקריבים — ולא כתב „אל תפן אלי״, שזה (א) מתאים יותר להתחלת דבריו: „הקטורת . . אל תפן אלי״: וב־עיקר (ב) מתאים לתוכן הבקשה בהכתוב

---

1) פרשתנו טז, טו.

2) ברמב״ן כאן העתיק מפרש״י „אלי״. וכ״ה בדפוס ראשון ודפוס שני וכו״כ כת״י רש״י. וראה לקמן סעיף ב.

3) תנחומא פרשתנו ז. במדב״ר פי״ח, י. וראה לקמן סעיף ה.

4) ברמב״ן „(ומדרשו) אמר״. וכ״ה בעוד כת״י רש״י (שתח״י). וראה לקמן הערה 29.

5) ברמב״ן ליתא סיום פרש״י „תניחנו האש כו׳״, וכן ליתא בדפוס ראשון. וראה לקמן הערה 28.

6) גו״א. הואיל משה. דבק טוב. אמרי שפר. ועוד. וראה גם פענח רזא כאן: לא שחשש משה ח״ו שהקב״ה יקבל מנחת שוא אלא שלא ישרוף חלקם כו׳.

„אל תפן אל מנחתם", שהפני' (תפן) היא אל המנחה ולא אל האנשים המקריבים.

[ברמב"ן אכן העתיק בפירש"י „אלי"", וכ"ה לכמה גירסאות בפרש"י[7]. אמנם מזה שמצינו בכמה מקומות כהנוסחא שלפנינו „אליהם"[8], מקום להכריע שכ"ה הנוסח העיקרי, וכמבואר כ"פ, שכאשר מוצאים ב' גירסאות ברש"י — גירסא המובנת בפשטות וגירסא שלכאורה קשה להבינה ולהולמה — אזי מסתבר, אדרבה, שהגירסא הבלתי מובנת ובכ"ז הובאה — היא היא הנכונה. ומובן ג"כ — המעתיקים (או המדפיסים) שינו, שבודאי כוונתם רצוי' וכשרה, אלא שלדעתם ה־שינוי תיקון הוא, כי רק עפ"ז יובן הכתוב והלשונות בהכתובים].

וי"ל שדייק רש"י וכתב „אליהם" ולא „אלי"", כדי להסביר את פירוש הכתוב כאן.

והביאור בזה: בדברי משה אל קרח ואל כל עדתו[9] „זאת עשו קחו לכם מחתות קרח וכל עדתו ותנו בהן אש ושימו עליהן קטורת לפני ה' מחר והי' האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש", פרש"י: „זאת עשו קחו לכם מחתות — מה ראה לומר להם כך אמר להם כו' אנו אין לנו אלא כו' כה"ג אחד ואתם מאתים וחמשים איש מבקשים כהונה גדולה אף אני רוצה בכך הא לכם תשמיש חביב מכל היא הקטורת החביבה מכל הקרבנות וסם המות נתון בתוכו שבו נשרפו נדב ואביהוא לפיכך התרה בהם כו' מי שיבחר בו יצא חי וכולכם אובדים".

ולפ"ז מובן שהבירור שאהרן „הוא הקדוש" בא עי"ז שאהרן „יצא חי וכולכם אובדים"[10], כי מאחר ש„אין לנו כו' אלא כה"ג אחד", שרק לו שייכת עבודת הקטורת ולא לאחרים, נמצא שהקטורת של „כולכם" היא קטורת זרה[11] — וזר שמקטיר קטורת ה"ה במיתה, בדוגמת נדב ואביהוא שנשרפו על ידה — ולכן „כולכם אובדים" וזה ש„יצא חי" בו בחר ה'.

אבל כ"ז הי' בתחלה, כשחשב משה שאותם חמשים ומאתים איש מבקשים כהונה גדולה (דבר ש„אף אני רוצה בכך"). אבל לאחרי השקו"ט והדברים הרכים[12] ודברי שלום שדיבר משה אל קרח ובני לוי („המעט מכם כי הבדיל וגו'"[13]), ולאחר ששלח משה „לקרוא לדתן ולאבירם גו'" — „שהי' משה מחזר אחריהם להשלימם בדברי שלום"[14] — וכל דבריו והשתדלותו לא הועילו כלל, אלא עמדו במרדם, אז — „ויחר למשה מאד — נצטער עד למאד"[15], ואז אמר „אל תפן אל מנחתם": „הקטורת שהם

7) ראה לעיל הערה 2.

8) וכן הובא בכמה מפרשי רש"י.

9) טז, ו־ז.

10) פרש"י שם.

11) כמפורש בהמשך הפרשה (יז, ה) „למען אשר לא יקרב איש זר אשר לא מזרע אהרן הוא ל־הקטיר קטורת לפני ה'". וכן משמע במפרשי רש"י כאן ובכמה מפרשי התורה (ראה רמב"ן טז, ח. חזקוני שם, ו. ועוד). וראה ת"י יומא (מז, א ד"ה הכא מחתה). תוד"ה נאמרה שם (מה, ב). ועוד.

ובצפע"נ (עה"ת פרשתנו טז, ז. שם, יז. שו"ת צפע"נ נ, י. סרמ"ז) „גם הקטורת הוי של חול וזרה ולית בי' שום חיוב של זרות וגם על הכנסה ליכא חיוב מיתה בידי"ש . . החיוב שלהם הוי רק בשביל שהם לקחו אש מן המזבח". ע"ש בארוכה. וראה לקמן ס"ג.

12) פרש"י שם, ח.

13) טז, ט.

14) טז, יב ובפרש"י.

15) ראה בארוכה במפרשי רש"י במה שכ' „נצטער עד למאוד" ולא פי' ש„כעס" וכיו"ב.

מקריבים לפניך מחר אל תפן אליהם", והיינו שעונשם לא יהי' בדוגמת מיתת נדב ואביהוא, עונש ע"ז שהקטירו אש זרה, אלא "אל תפן (כלל) אליהם", ש־ימותו מחמת פשעם ומרדם הם.

ועפ"ז יומתקו דברי משה "אל תפן אל מנחתם", ולא "אל תקבל את גו'", או "אל תקח את גו'", וכיו"ב, כי כאן אין הכוונה שלא יקבל הקרבת הקטורת שלהם, דפשיטא הוא ומאי קמ"ל[16] (כנ"ל ס"א) — אלא שלא יפנה אליהם כלל, שעי"ז יהי' ניכר שמיתתן לא באה כתוצאה מזה שהקטירו קטורת (אלא שהייתה שלא כהלכה).

והטעם על זה מובן: מתחלה כאשר הי' מקום לחשוב שהמאתים וחמשים איש רוצים כהונה גדולה בחשבם שראויים הם לכך, אמר להם משה שע"י הקטורת יבחר ה' מי הוא הראוי לכהונה, וכולם אובדים מחמת סם המות שבקטורת: אבל[17] לאחרי שראה שכל ערעורם של הר"ן איש נשיאי העדה אינו אלא חלק מכללות מחלוקתם של קרח ודתן ואבירם על משה ואהרן וכו' כנ"ל — אין להענש עבור פרט הקרבת קטורת זרה, אלא צ"ל עונש כזה שיבטל את הכלל והעיקר, כללות הערעור על שליחותו של משה וכהונתו של אהרן.

ודבר זה מוכח מהמשך הכתובים, ש־הכתוב שבו נאמר עונשם של הר"ן איש — "ואש יצאה מאת ה' ותאכל את החמשים ומאתים איש מקריבי הקטו־רת"[18] — לא בא בהמשך לסיפור הקטרת הקטורת שלהם[19], אלא*[19] בהמשך לעונש הבליעה ד"כל[20] האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש"[21].

וזהו שמדייק רש"י "אל תפן אליהם" ולא "אלי'" להמנחה (קטורת), כי בקשת משה לא היתה ביחס להקטורת — כ"א (בעיקר) לשלילה ביחס להגברא, כנ"ל.

ג. ובזה יש לבאר השינוי בלשון הכתובים בציוויי משה ע"ד הקרבת הקטורת, שציווי זה הי' פעמיים:

בפעם הא' אמר משה "זאת עשו קחו לכם מחתות קרח וכל עדתו ותנו בהן אש ושימו עליהן קטורת לפני ה' מחר והי' האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש גו'", אבל לאחרי ש"ויחר למשה מאד גו' אל תפן אל מנחתם גו'", אמר להם פעם שני'[22] "אתה גו' ואהרן גו' וקחו איש מחתתו גו' והקרבתם לפני ה'" — ושני שינויים (עיקריים) ביניהן: (א) בפעם הא' נאמר רק "ותנו גו' ושימו גו' לפני ה'", אבל בפעם השני' נאמר ציווי גם על ההקרבה — "והקרבתם לפני ה'", (ב) בפעם הא' לא נזכר שגם אהרן נצטווה להקטיר קטורת, משא"כ בפעם הב'[23].

---

16) ועפ"ז יובן דמש"כ בשפ"ח כאן "אפילו העשן אל תעלה לפניך", וכן מש"כ במשכיל לדוד כאן שהכוונה (ע"ד פי' המדרש) שהאש לא ישרוף את הקטורת — ג"כ דוחק בפשוטו של מקרא, דסו"ס מאי קמ"ל.

17) ראה גם אוה"ח כאן.

18) טז, לה.

19) טז, יח.

*19) וראה רש"י יז, ג "שנחלקו על הכהונה ונשרפו".

20) טז, לב־ג.

21) ומש"כ בפרש"י (יז, יג) שאמרו בנ"י "על ידו מתו נדב ואביהוא על ידו נשרפו חמשים ומאתים איש", ה"ז מה שישראל היו "מליזין ומרננים אחר הקטורת", וסו"ס שריפתם באה בשייכות ובהמשך להקטורת, וכמ"ש (טז, לה) "ואש יצאה גו' ותאכל את גו' מקריבי הקטורת" (וראה לעיל הערה 11). וצע"ק.

22) טז, טז־יז.

23) ראה ראב"ע ורמב"ן שם, טז. אוה"ח שם, יז. ועוד.

וע"פ הנ"ל יש לומר, שהשינוי בפעם הב' הוא בהמשך לבקשת משה „אל תפן אל מנחתם".

והביאור בזה:

לאחרי ש„ויחר למשה מאד ויאמר גו' אל תפן אל מנחתם", שהכוונה בזה (כנ"ל בארוכה) ש„אל תפן (כלל) אליהם", שלא יענשו מפני שהקטירו קטורת זרה אלא מחמת מרדם כו' — קס"ד לומר, שע"י בקשה זו פעל משה שלא יהא נחשב כלל כמעשה של הקטרת קטורת (אפילו קטורת זרה)*[23], ולכן הוצרך הכתוב ל־הדגיש שאעפ"כ הי' כאן מעשה של הקרבת קטורת — „והקרבתם לפני ה"[24] (ולכן מפרש הכתוב שגם אהרן הקטיר קטורת, שזה מדגיש שזהו גדר של עבודת הקטורת, השייכת לכהונה).

וההכרח שהי' בגדר הקטרת קטורת — כי מפורש אח"כ בפרשה שהמחתות שבהן הקריבו הקטורת נתקדשו, כדיבור ה' למשה*[24]: „אמור אל אלעזר בן אהרן הכהן וירם את המחתות גו' כי קדשו", ובפרש"י „כי קדשו — המחתות ואסורין בהנאה שהרי עשאום כלי שרת"[25], ואת"ל שבפועל לא היתה הקטרתם אפילו בגדר קטורת זרה, איך נתקדשו המחתות, ולכן זקוק הכתוב להודיע כאן שמ"מ היתה כאן פעולה של הקרבת קטורת*[25].

[משא"כ בציווי הא' בתחילת הענין, הרי שם אין צורך להדגיש שזוהי עבודת הקטורת, כי עדיין לא ביקש משה „אל תפן גו'". וי"ל, דשם נוגע להדגיש רק המציאות של קטורת, כי עצם הענין של קטורת (גם לולא העבודה שבזה) יש בו כדי לבחון מיהו „הקדוש" אשר בו „יבחר ה'", וכדיוק לשון רש"י[26] שמשה אמר לקרח ועדתו „הא לכם תשמיש חביב מכל . . וסם המות נתון בתוכו", כלומר, המעלה היא שהוא „תשמיש חביב", ולאידך „סם המות נתון בתוכו", שלכן אלה שלא בחר בם השם — „(כול־כם) אובדים"].

ד. אמנם רש"י אינו מסתפק בפירוש זה, כי עדיין ישנם כמה קשיים ביישוב דברי הכתוב:

מפשטות המשך הכתוב „ויחר למשה מאד ויאמר אל ה' אל תפן אל מנחתם", משמע שבקשה זו יש בה חידוש כללי לגבי הענין המדובר בפרשה דהיינו ה־ערעור על כהונת אהרן, ומסתבר שאין משה צריך לבקש בקשה מיוחדת ש־הקב"ה יעשה ככל הדרוש לשלול את המחלוקת והערעור על הכהונה.

ולכן מתאים יותר לפרש שהיתה זו בקשה מיוחדת על ענין שאינו שייך (מצ"ע) לעצם פעולתם ומחלוקתם על אהרן.

ובכלל דוחק לומר שכל בקשת משה היתה רק על אופן שלילת קבלת ה־קטורת שלהם.

ובגלל קשיים אלה (שאינם רק קשיים

---

*23) ראה צפע"נ הנ"ל הערה 11.

24) ולהעיר מל' רש"י כאן: הקטורת שהם מקריבים לפניך.

*24) יז, ב.

25) וראה רמב"ן שם. בכור שור שם. באר מים חיים (לאחי המהר"ל) ודברי דוד (להט"ז) על פרש"י שם. ועוד.

*25) ואולי י"ל, שזה שהי' נחשב כהקרבת קטו־רת הוא מצד המעשה, שהי' כאן מעשה של הקטרה, וכן מצד ציווי משה, שלכן נתקדשו המחתות: אבל לא בשייכות להגברא, שלא נחשב שהם הקטירו

הקטורת (שע"ז ביקש משה „הקטורת שהם מקריבים לפניך מחר אל תפן אליהם", כנ"ל). אבל ראה לעיל הערה 11, 21. ועצ"ע.

26) טז, ו.

פרטיים בפירוש זה, אלא יש בהם דוחק בכללות משמעות הכתובים) מקדים רש"י שפירוש זה הוא „לפי פשוטו", שאף שפירוש זה קשה ליישבו בהמשך הכתוב — הרי לפי פשוטו זהו תוכן הכתוב.

ומטעם קושי זה מוסיף רש"י עוד פירוש: „והמדרש אומר יודע אני שיש להם חלק בתמידי צבור אף חלקם לא יקובל לפניך לרצון כו'", שענין זה — „חלק בתמידי צבור" א) הו"ע בפ"ע שאינו שייך להקרבת הקטורת שלהם, ולא למחלוקת וערעור על כהונת אהרן בכלל, ב) הוא דבר חיובי, שכ"א מבנ"י יש לו חלק בתמידי צבור.

וע"ז באה הבקשה המיוחדת (דמשה) „אל תפן אל מנחתם", שגם חלקם ב־תמידי צבור לא יקובל לרצון ש„תניחנו האש ולא תאכלנו".

ובזה התכוון משה (לא (רק) להביא עליהם עוד עונש מיוחד, אלא) להוסיף ע"ז בשלילת המחלוקת והערעור על ה־כהונה. והיינו, דלא רק שאינם שייכים לכהונה ומגיע להם עונש עבור זה, אלא שהם כאילו נבדלים ר"ל מכלל ישר־אל[27], שבדבר שכל ישראל משותפים בו — תמידי צבור, הרי בנוגע אליהם — חלקם אינו מקובל ברצון.

אמנם מובן שפירוש זה אינו לפי פשוטו ורק מדברי ה„מדרש" — כי[28] ב־כתוב זה ובכל פרשה זו לא נזכר (אפילו ברמז) הענין ד„תמידי צבור"[29].

ה. מענינים מופלאים בהלכה שב־פרש"י זה:

במדרש[30] איתא „יודע אני שיש לאלו חלק באותה מנחה[31] שהקריבו שנאמר[32] מלבד עולת התמיד ומנחתה", ורש"י משנה וכ' „יודע אני שיש להם חלק ב־תמידי צבור".

ויש לומר, דרש"י אזיל בזה לשיטתו, דס"ל שפחות משוה פרוטה אינו נחשב „שלו" (כמ"ש במס' סוכה[33]), ועפ"ז אא"ל שיש לעדת קרח חלק באותה מנחה, שהרי חלקם אינו שוה פרוטה ובמילא אין שייך בזה „שלהם"[34], ולכן שינה

---

27) וכלשון המדרש שבהערה 3 „הואיל ופירשו אלו מבניך אל תסתכל בחלקם".

28) ונוסף ע"ז גם תוכן הפירוש „חלקם לא יקובל לפניך לרצון תניחנו האש ולא תאכלנו" הו"ע של דרש, שהרי בקרבן (תמיד) שלכל ישראל יש חלק בו — חלק של אנשים אחדים (ואפילו ר"ן וקצת יותר) בזה הוא משהו, וקשה לומר על משהו שיחול ע"ז „תניחנו האש ולא תאכלנו". ואולי זה טעם הגירסא (דלעיל הערה 5) שליתא הסיום בפרש"י „תניחנו האש כו'", והכוונה ב„חלקם לא יקובל" היא ל„חלק" בציור במחשבה ולא חלק גשמי. וראה לקמן סעיף ה.

29) ואולי י"ל שפירוש ה„מדרש" ברש"י כאן כוונתו שהמדרש מוסיף על פירוש הפשוט, ולא כבמדרשו ברש"י בכלל, שבא לומר פירוש שני ולא כפירוש הפשוט, שעפ"ז יובן: א) מה שלא כ' רש"י „ורבותינו דרשו", או „ומדרשו*" וכיו"ב, כ"א „וה־מדרש אומר". ב) לי' רש"י „אף** חלקם לא יקובל כו'", והיינו שלא רק שלא יפנה אל הקטורת שלהם (שע"ז אין צריך בקשה), כ"א דאף חלקם בתמידי צבור לא יקובל.

30) במדב"ר שם.

31) וראה תנחומא: שיש להם חלק באותה מנחה שישראל מקריבים לפניך בכל יום.

32) פינחס כט, יט. שם, כב. ועוד.

33) כז, ב ד"ה כל האזרח.

34) ראה במפרשים לסוכה שם. והאריכו בזה באחרונים. וראה גם לקו"ש (חלק לד) עקב תשמ"ז ס"ד ואילך ובהנסמן שם. ואכ"מ.

---

*) וראה גירסא כזו לעיל הערה 4.

**) וראה אמרי שפר דשקו"ט בפי' „אף" בפרש"י כאן. וכ' דלכמה גירסאות ליתא „אף".

רש"י מלשון המדרש "באותה מנחה ש־הקריבו" (שבמנחה אחת ודאי אין להם שווה פרוטה) וכתב "שיש להם חלק בתמידי ציבור", שכוונתו בזה (לא לה־מנחה או קרבן תמיד של אותו היום, אלא) לתמידי (ל' רבים) ציבור של כל השנה, שאותו החלק שיש להם (לר"ן איש) בתמידי ציבור של כל השנה כולה — יחד הוא דבר דשפיר שייך לקרותו בשם "חלק". וע"ז ביקש משה ש"חלקם בתמידי ציבור (דכל השנה) לא יקובל לפניך לרצון".

ויש להוסיף ב"ענינים מופלאים" ע"ד הרמז שבפרש"י — שבדיוק לשונו "יש להם חלק בתמידי ציבור" יש למצוא רמז לדברי האריז"ל[35] שקדושה אינה זזה ממקומה, וכמ"ש אדמו"ר הזקן[36] ש־זהו "גם לאחר שנתעלה למעלה למעלה" — שמ"מ "אינו נעקר לגמרי מכל וכל ממקומו ומדרגתו הראשונה".

ובהקדם השאלה בדברי רש"י "יש להם חלק בתמידי צבור", דלכאורה, מלבד השאלה (הנ"ל) מצד שווי הדבר ודין ממון שבו (כיון שחלקם אינו שווה פרוטה) — הרי אתינן כאן להשקו"ט הידועה בנוגע לקרבן ציבור, דכיון דהוי דבר של ציבור אין בו שום שייכות להיחיד[37], כי הגדר דציבור הוא לא שותפות של כמה וכמה יחידים, אלא מציאות חדשה, באופן שאין שייכות להיחידים בתור יחידים, ובמילא אין שייך לומר בזה "חלק" לכמה יחידים בפ"ע.

ויש לומר הביאור בזה:

כוונת רש"י (שיש להם חלק בתמידי צבור) בפשטות היא — דכיון שכל ישר־אל נתנו מחצית השקל שמהם קנו קר־בנות ציבור (כמפורש בפרש"י לעיל[38]), נמצא, שיש לכאו"א מישראל חלק ב־קרבנות ציבור[39].

ואף שצריכים למוסרו לציבור יפה יפה[40], כדי שתהא נעשית מציאות חדשה דממון ציבור וחלות דקרבן ציבור, ולא השתתפות של כמה יחידים — מ"מ כיון שהמציאות של "צבור" וקופת הצבור נוצרה ע"י נתינת מחצית השקל דכל יחיד, א"א שתתבטל ותעקר לגמרי שיי־כות היחיד להקרבן[41] (שהיא ע"י מחצית השקל שנתן, שזוהי מצותו הפרטית, וב־פרט שנתינת מחצית השקל היתה לכפר על נפשותיכם[42]), ובלשון אדה"ז הנ"ל ד"גם לאחר שנתעלה למעלה למעלה" להיות גדר של צבור, מ"מ לא "נעקר לגמרי מכל וכל" המעלה (והקדושה) שנפעלה על ידי נתינת היחיד, ולכן אפשר לומר בזה "שיש להם חלק ב־תמידי ציבור".

ו. ע"פ כל הנ"ל יש לבאר גם דיוק הלשון "יודע אני (שיש להם חלק בתמידי

35) ראה ע"ח שער ד פ"ג. של"ד פ"ג. שער לה פ"א. וראה פרדס שי"ד פ"א. וראה לקו"ש חל"ב ע' 25־24. וש"נ.

36) אגה"ק ביאור לסי' זך (קמז, א).

37) ראה זבחים ד, סע"א ובפרש"י ותוס' שם. תרד"ה או (מנחות עח, ב). וראה מפענח צפונות פ"ד ס"ב וס"ד. וש"נ.

38) תשא ל, טו.

39) וכמפורש בבחיי כאן: ודעת רז"ל שהתפלל משה שלא יתקבל חלקם בתמידי צבור שכל אחד ואחד מישראל יש לו חלק בהם על ידי השקלים.

40) ראה ר"ה ז, סע"א. וש"נ. משנה למלך להל' כלי המקדש פ"ו ה"ט.

41) וראה ספר המאמרים תיש"א ע' 31 ובהערה שם. לקו"ש חי"ח ע' 113 ואילך.

42) תשא שם. ובפרש"י שם "ועל אותה תרומה (לקנות מהם קרבנות צבור) נאמר לכפר על נפשו־תיכם".

צבור)" — דלכאורה מיותר, והול"ל "יש להם חלק בתמידי צבור" וכיו"ב.

אך הביאור בזה: ענין הנ"ל, שגם ל־אחרי שמחצית השקל נעשית חפצא ד־ממון ציבור, יש שייכות להיחיד עם הקרבן ציבור שנקנה ע"י נתינת מחצית השקל שלו, אינו דבר שניתן לכאו"א להבין מצ"ע, אלא רק ע"י משה רבינו, שהוא נשיא הדור,

כי ע"פ סדר וטבע הדברים, הרי צבור ויחיד הם שני גדרים וסוגים הפ־כיים, וכמו בקרבנות, דקרבן יחיד וקרבן ציבור הם שני מינים שונים, ולא הרי זה כהרי זה[43] [ומזה נשתלשל גם בסדר ה־עולם, שישנן שני הנהגות כלליות בסדרי החיים של קיבוצי בני אדם (מדינות וכיו"ב): יש משטר המדגיש את צרכי הציבור והכלל, גם כשהם על חשבון הפרט והיחיד וגורע או גם שולל אותם, וישנה הנהגה המדגישה את חירות וטובת ותועלת הפרט, כל יחיד בפ"ע (ועד של־פעמים דוחים את טובת הציבור והכלל עבור תועלת היחיד), כי בסדר הנהגה זו, מעלת הפרט והיחיד היא המכרעת וקובעת את סדר החיים].

אבל כל זה הוא מצד גדר של "סדר", סדר דציבור וסדר דיחיד מצ"ע. אבל כפי שהוא מצד "נשיא הדור", ש"הנשיא הוא הכל"[44] — הרי בכחו ופעולתו לאחד את שתי המעלות. וכמו שהוא בנוגע למציאות הנשיא עצמו — ששני ענינים אלה נכללים בהנשיא גופא: מצד אחד הרי הוא איש אחד, ולאידך, כל ענייניו ופעולותיו שייכים ונוגעים להכלל כולו.

ועד"ז הוא בענין הנשיאות שבו גופא, שהנשיאות היא לא רק נשיאות על הכלל כולו, אלא הוא הנשיא של כל אחד ואחד בפרט בפני עצמו [ויש לומר שזהו דיוק לשון הרשב"א[45] "המלך כצבור ש־הצבור וכל ישראל תלויין בו", שהתלות במלך היא לא רק תלות הצבור והכלל, שהיא מציאות אחת, אלא גם התלות דכל ישראל, כל אחד בפני עצמו (ריבוי יחידים)].

ולכן דוקא מצד משה, "נשיא הדור", נמשכת ובאה הידיעה (הפועלת ועושה פירות בפועל), שגם בתמידי ציבור, ש־כל כולם הוא גדר של קרבן ציבור ולא קרבן שותפין, השתתפות של יחידים, לא יתבטל חלק היחיד, ובמילא המעות שישנן ב(קרבן) ציבור שהוא נעלה יותר ובשלימות אחרת לגמרי, יש להם שיי־כות וקשר גם ליחיד, לא רק כפי שהוא חלק מהציבור, אלא גם כפי שהוא חלק ופרט בפני עצמו.

ז. פ' קרח חלה בכמה שנים בסמיכות לג' תמוז, היום אשר "חופשה ניתנה לו" לכ"ק מו"ח אדמו"ר, נשיא הדור, ממאסרו אשר נאסר על הרבצת התורה וחיזוק הדת.

ונקודה ותוכן הנ"ל מצינו ב"עבודה הגדולה" אשר עבד "בהרבצת התורה וחיזוק הדת"[46], שאף שהי' בממדים גדו־לים ורחבים הנוגעים להצבור וכלל ישראל (הן במדינה ההיא וכ"ש וק"ו

43) ראה פיה"מ להרמב"ם הקדמה לסדר קדשים (נעתק בלחם משנה ריש הל' מעשה ה־קרבנות).

44) פרש"י חוקת כא, כא.

45) בשו"ת שלו ח"א סקמ"ח.

46) ל' כ"ק מו"ח אדמו"ר במכתבו לחגיגת י"ב תמוז הראשונה — בשנת תפר"ח (נדפס בסה"מ תש"ח ע' 263. אגרות קודש שלו ח"ב ע' פ. ועוד), בו כותב "ראוי הוא לקובעו ליום התועדות והתעוררות לחיזוק התורה והיהדות בכל אתר ואתר לפי ענינו כו'".

לאחר צאתו ממדינה ההיא), מ"מ לא נגרע ע"ז ח"ו מההתענינות וההשתדלות בטובת היחיד והפרט ברוחניות וגם בגשמיות, ועד שהניח את עצמו בשביל טובתו של איש פרטי, אף שהאיש שהי' מטיב עמו הנה לא זו בלבד שלא הי' כלל בסוג של „חבירו בתורה ומצות"[47], אלא שהי' שלא בערכו כלל.

ומעלה זו ממשיך נשיא הדור לכאו"א ההולכים בדרכיו, ועוסקים בהרבצת התורה וחיזוק הדת, שיוכלו לעסוק ולפעול בהפצת היהדות והמעינות לכלל ולצבור, וביחד עם זה שלא לגרוע בהשתדלות לטובת הפרט.

ועל ידי העבודה באופן הנ"ל פועלים הגאולה לא רק דכלל ישראל כולו אלא גם דכל אחד ואחת בפרט [וכמו שהי' בגאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר בי"ב י"ג תמוז, כמו שמדייק במכתבו הידוע[48] „לא אותי בלבד גאל הקב"ה בי"ב תמוז כי אם גם את כל מחבבי תורתנו הק', שומרי מצוה, וגם את אשר בשם ישראל יכונה, כי כל איש ישראל (מבלי התחשב עם מצבו הפרטי בשמירת וקיום המצות) לבו תמים עם ד' ותורתו"] —

שהקב"ה גואל לא רק את כלל ישראל, אלא את כאו"א, כמ"ש[49] „ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל", כל יחיד בפני עצמו, וכפרש"י[50] שהקב"ה „אוחז בידיו ממש איש איש", וכולם מתאחדים יחד ב„קהל גדול" ש„ישובו הנה"[51] בגאולה האמיתית והשלימה, בעגלא דידן ממש.

(משיחות ש"פ קרח תשמ"ז, י"א ניסן תשל"א)

47) ראה תניא פרק לב ובהנסמן בקיצורים והערות לשם.

48) הנ"ל הערה 46.

49) ישעי' כז, יב.

50) נצבים ל, ג.

51) ירמי' לא, ז.